

Dr. Vassil Kirov

Preporuke za industrijsku politiku u jugoistočnoj Europi¹

Rezultati SWOT analiza zemalja jugoistočne Europe potvrđuju potrebu za ciljanom i usklađenom industrijskom politikom. Konkretno preporuke nalaze se u daljnjem tekstu.

1. Potreba za uspostavom „autentične“ industrijske politike

Pozadina: u jugoistočnoj Europi industrijska politika (IP) često je napravljena za potrebe programiranja fondova Europske unije (EU) ili vezano uz obveze vezane uz članstvo (ili kandidiranje) u EU (na primjer uz pripremu različitih nacionalnih strategija), ali ti dokumenti su često samo „formalne“ strategije na papiru, bez podrške nužnih resursa i mehanizama, potrebnih za njihovu provedbu i praćenje njihovog napretka. Istovremeno neke od postojećih sindikalnih strateških dokumenata o industrijskoj politici, kao što su nacionalna i sektorska strategija o ponovnoj industrijalizaciji (u slučaju Bugarske) vlade ne uzimaju u obzir.

Preporuka: Vlade u zemljama jugoistočne Europe trebale bi uspostaviti konsenzualnu (nakon pravih konzultacija sa socijalnim partnerima i drugim zainteresiranim stranama) i djelotvornu (poduprtu resursima, odgovornošću i mehanizmima – uključujući i sudjelovanje socijalnih partnera) industrijsku politiku na nacionalnoj i sektorskoj razini. Ova bi industrijska politika bila u skladu s nedovoljno iskorištenim europskim instrumentima kao što su Junckerov plan (Plan ulaganja za Europu, usvojen 2014.).

2. Pomak prema industriji veće dodane vrijednosti i podrška porastu plaća

---

¹ Ove preporuke za industrijsku politiku (IP) napravljene su u okviru projekta „Jačanje uloge industrijskih sindikata u jugoistočnoj Europi u oblikovanju industrijske politike u svjetlu ciljeva Europe 2020“ (VS/2015/0238). Zasnivaju se na SWOT analizama provedenim za šest država u jugoistočnoj Europi i za industrijsku politiku pripremljenu s jedne strane za Bugarsku i Rumunjsku (pripremio Vassil Kirov), s druge za Hrvatsku, Makedoniju, Crnu Goru i Srbiju (pripremila Radmila Grozdanić). Prve verzije tih preporuka za IP prezentirane su i raspravljene tijekom konferencije na polovici projektnog razdoblja za sindikate članice industriAll Europe i tijekom konferencije na polovici projektnog razdoblja za sindikate članice EFFAT-a, održanim u Zagrebu (24. – 26. travnja 2017.). Povratne informacije predstavnika sindikata na tim sastancima integrirane su u sadašnju verziju preporuka i želio bih se zahvaliti svim sindikatima članicama za njihov vrijedan doprinos u radnim grupama i plenarnim raspravama.

Pozadina: u kontekstu relativno općenito niske konkurentnosti, niže produktivnosti i zastarjelih tehnologija (u dijelu tvrtki), industrija u zemljama jugoistočne Europe nalazi se u začaranom krugu – većina plaća je niska, pa industrija ne može privući dovoljno kvalificiranih radnika (koji često sele u inozemstvo). Međutim, u nekim sektorima (na primjer metalska industrija, automobilska industrija) dodana vrijednost dijela proizvodnje već je visoka i ne odgovara niskim troškovima rada.

Preporuka: podržati industrijsku politiku koja povećava konkurentnost, produktivnost i inovaciju, te povezati gospodarske učinke i rast s politikama usmjerenim na povećanje prihoda. Osim toga, postoji potreba za promicanjem obje zemlje ne više kao destinacije s niskim plaćama te za nadogradnjom imidža njihove industrije.

3. Bolje povezivanje pametnih specijalizacija i izazova realne ekonomije

Pozadina: postojeći strateški dokumenti u jugoistočnoj Europi usmjereni su na potrebu razvoja novih sektora „visoke tehnologije“, uključujući ICT, nanotehnologije, zelene tehnologije, itd. Međutim većina postojećih industrija još uvijek je koncentrirana u tradicionalnijim granama (neki od njih imaju mogućnost nadogradnje). Ovaj potez treba pažljivo analizirati iz perspektive vještina i radnih mjesta. Trenutačno, dio poduzeća ima ne samo manjak kvalificirane radne snage, već i općenito radne snage.

Preporuka: postoji potreba za boljim povezivanjem novih segmenata industrije s tradicionalnijim sektorima i za razvojem kapaciteta s kojim bi se predvidjeli utjecaji na radna mjesta i vještine.

4. Razvijanje vještina

Pozadina: unatoč rastućem udjelu visokoobrazovanog stanovništva i činjenici da su opće razine vještina dobre u jugoistočnoj Europi, postoje naznake o postojanju nedostatka specifičnih vještina. Sustavi strukovnog obrazovanja i osposobljavanja (VET) još su uvijek u rekonstrukciji, pokušavajući bolje povezati potrebe tržišta rada s pruženim vještinama. Socijalni partneri, zajedno s pružateljima usluga obuke i državom imaju puno posla oko

rješavanja nedostataka u svim fazama procesa učenja. Osim toga, industrija nije atraktivna mladim radnicima i zaposlenicima.

Preporuke: potrebno je podržati politike usmjerene na rješavanje nedostatka vještina, uključujući i razvoj dvojnog naukovanja, cjeloživotnog učenja i kontinuiranog strukovnog usavršavanja (CVT) u tvrtkama i konačno sektorske fondove za obuku (država bi mogla podržati razvoj sektorskih fondova za kontinuirano strukovno usavršavanje). U ovom procesu potrebno je bolje usmjeriti europska i nacionalna sredstva za obuku i prekvalifikacije. Sektorski socijalni partneri mogli bi biti bolje uključeni u oblikovanje/praćenje instrumenata na razini sektora i tvrtke putem mehanizama socijalnog dijaloga. Osim toga, vlade bi trebale poticati i podupirati mlade ljude da nastave svoju karijeru u svojoj zemlji podrijetla kako ne bi izgubile ljudski kapital.

5. Rješavanje neformalne ekonomije

Pozadina: zemlje jugoistočne Europe imaju velike udjele neformalne ekonomije i široko rasprostranjenu praksu davanja plaća na ruke, barem u nekim sektorima.. neformalna ekonomija predstavlja prijetnju lojalnoj poslovnoj konkurenciji i potkopava fondove socijalnog osiguranja i državni budžet te stvara uvjete za kršenje radničkih i sindikalnih prava.

Preporuke: postoji potreba za kontinuitetom u aktivnostima prema ograničavanju neformalne ekonomije. Iz radničke perspektive, ovdje bi važnu ulogu mogle imati inspekcije rada, fondovi socijalnog osiguranja i slično, zajedno sa sindikatima. Države bi se trebale baviti boljom zaštitom radničkih prava koja bi mogla biti prekršena radnicima u neformalnoj ekonomiji.

6. Bolje korištenje sredstava EU za razvoj tehnologija, vještina i infrastrukture u industrijskim i ruralnim područjima

Pozadina: Države članice EU u jugoistočnoj Europi i zemlje kandidatkinje imaju pristup različitim fondovima EU. Prve zemlje imaju pristup strukturalnim fondovima EU, uključujući onima za razvoj tehnologija, konkurentnosti, ljudskih resursa, modernizaciju infrastrukture, poljoprivrede i razvoj ruralnih područja, a druge imaju pristup različitim specijaliziranim

instrumentima EU. Međutim sve do sada korištenje sredstava EU nije bilo optimalno (nedostatak pristupa ciljanim skupinama, niska apsorpcija, povećanje regionalnih razlika).

Preporuka: Bolje programiranje, određivanje ciljanih skupina, korištenje i apsorpcija sredstava EU-a za tehnološku modernizaciju, ljudski kapital i infrastrukturu itd., i povezivanje sa ciljevima industrijske politike. Osim toga, državna uprava bi trebala bolje podupirati i poticati tvrtke u jugoistočnoj Europi da se prijavljuju za fondove EU, jer je dio tvrtki razočaran administrativnim opterećenjima. Štoviše, u pojedinim sektorima, kao što su poljoprivreda ili prehrambena industrija, postoji potreba za preusmjerenjem politike i pristupa prema pod-sektorima koji će stvoriti održivo zapošljavanje i prihode te za modernizacijom proizvodnih pogona.

7. Razvoj administracije i pravnog okvira koji pružaju podršku i uključuju

Pozadina: SWOT analize identificiraju problematični pravni okvir (uključujući i rizik od korupcije) u različitim područjima vezanim uz razvoj industrije (uključujući javnu nabavu, provedbu zakona o radu, itd.) i slab sudski sustav. To je dodatno zakomplicirano činjenicom da nije uvijek jasna podjela odgovornosti između različitih institucija i uprava. Razina poreza je niska, ali su tvrtke u jugoistočnoj Europi suočene s velikim brojem drugih nameta.

Preporuke: mjere za optimizaciju pravnog i administrativnog sustava, kretanje prema transparentnom pravnom okviru (uključujući i razvoj e-uprave – posebno se treba potruditi oko razvoja e-uprave) i provedba radničkih prava i prava kolektivnog pregovaranja. Osim toga, odluke državne administracije trebaju biti u skladu s europskim i nacionalnim zakonima i propisima. Potrebno je razviti poreznu politiku za određene proizvode (na primjer niži PDV za prehrambene proizvode). Javna nabava bi mogla uključivati socijalne klauzule (kao dio najbolje vrijednosti za novac), konzultiranje sa sindikatima i ne se samo temeljiti na najnižoj ponudi cijene.

8. Očuvanje okoliša i industrijski razvoj

Pozadina: Industrijske tvrtke u jugoistočnoj Europi još uvijek imaju poteškoće u ispunjavanju nekih od standarda zaštite okoliša u EU. Vjerojatno će to dugoročno dovesti do daljnjeg restrukturiranja i zatvaranja tvrtki u nekim osjetljivim sektorima.

Preporuka: Dugoročna strategija usklađenosti sa zakonodavstvom EU o zaštiti okoliša i razvoj kapaciteta s dugoročnim planom (na primjer u slučaju rudarstva) kako bi se riješili mogući negativni učinci na radna mjesta.

9. Upravljanje javnim tvrtkama

Pozadina: U gospodarstvima zemalja jugoistočne Europe javni sektor je još uvijek prisutan u brojnim tvrtkama, iako se njihov udio razlikuje po zemljama. Tvrtke s javnim vlasništvom često ovise o političkom utjecaju, dugoročne strategije mogu biti pod utjecajem kratkoročnih političkih ciljeva i nedostatka zdravog upravljanja.

Preporuka: Reforma strukture u državnom vlasništvu u održive konkurentne tvrtke kako bi se stvorili pravi okvirni uvjeti u kojima bi tvrtke u državnom vlasništvu mogle napredovati. Ti okvirni uvjeti mogli bi uključivati: neovisnost od političkog utjecaja i dugoročne strategije, dobro upravljanje, neovisne holding strukture, poštivanje unutarnjeg tržišta i pravila tržišnog natjecanja.